

НЕРЕДИГОВАНА ВЕРЗИЈА

CRC/C/SRB/CO/1

06.06. 2008.

Оригинални документ на: енглеском језику

КОМИТЕТ ЗА ПРАВА ДЕТЕТА

Четрдесет и осма седница

**РАЗМАТРАЊЕ ИЗВЕШТАЈА ДОСТАВЉЕНИХ ОД СТРАНЕ ДРЖАВА
УГОВОРНИЦА У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 44 КОНВЕНЦИЈЕ О ПРАВИМА
ДЕТЕТА**

Закључне примедбе Комитета за права детета: Република Србија

1. Комитет је разматрао Иницијални извештај Републике Србије (CRC/C/SRB/CO/1) на свом 1326. и 1327. састанку (видети: CRC/C/SR. 1326. и 1327) 27. маја 2008., након чега је на 1342. састанку одржаном 6. јуна 2008. усвојио следеће закључне примедбе:

А. Увод

2. Комитет поздравља чињеницу да је Држава уговорница доставила Иницијални извештај о примени Конвенције о правима детета, као и одговоре на листу питања (CRC/C/SRB/Q/1/Add.1). Комитет такође поздравља чињеницу да је Државу уговорницу представљала мултисекторална делегација на високом нивоу, и да је остварен искрен и отворен дијалог.

Б. Позитивни аспекти

3. Комитет поздравља уврштавање неколико основних права која се тичу деце у нови Устав Државе уговорнице (2006.) и напредак учињен кроз усвајање нових закона, међу којима су и Породични закон (2005.), Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом (2006.) и Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (2006.).
4. Комитет поздравља оснивање Савета за права детета у чијем се саставу налазе представници тела владиног и невладиног сектора која се баве проблематиком младих и заштитом и унапређењем права деце. Комитет такође поздравља израду Националног плана акције за децу којим је Савет за права детета дефинисао политике и приоритете у домену права детета за период до 2015. и одредио процедуре за праћење постигнутог напретка. Комитет даље поздравља оснивање Омбудсмана (Заштитника грађана) на три нивоа – државном, покрајинском и

локалном.

5. Комитет посебно поздравља чињеницу да је Држава уговорница у протеклих пет година ратификовала, између осталог, и следећа документа:
 - (а) Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији (10.10.2002.);
 - (б) Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета о учешћу деце у оружаним сукобима (31.01.2003.);
 - (в) Протокол за превенцију, сузбијање, и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом, који допуњава Конвенцију Уједињених нација против транснационалног организованог криминала (06.09.2001.);
 - (г) Римски статут Међународног кривичног суда (06.09.2001.);
 - (д) Конвенцију МОП бр.182 у вези са Забраном и непосредном акцијом за елиминацију најгорих облика дечјег рада (10.07.2003.);

В. Ометајући фактори и тешкоће у спровођењу Конвенције

6. Комитет примећује да је сложена политичка ситуација у Србији допринела отежаном спровођењу Конвенције у свим деловима земље. Комитет такође примећује да Држава уговорница у свом Извештају и у одговорима достављеним Комитету није пружила никакве информације које би се односиле на територију Косова и Метохије где се административни послови обављају под контролом УНМИК-а. Држава уговорница је Комитету доставила предлог да све потребне информације о спровођењу Конвенције на територији Косова и Метохије Комитет затражи од УНМИК-а коме је, у складу са Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација 1244 (1999.), додељена управа над овом територијом, а који је, у складу са ставом 11 исте Резолуције, обавезан да штити и унапређује људска права на овој територији. Под оваквим околностима, Комитет захтева од УНМИК-а да, не доводећи у питање решење правног статуса Косова, достави потребне информације о спровођењу Конвенције на територији Косова и Метохије.

Г. Спорне тачке и препоруке Комитета

1. Опште мере за спровођења Конвенције

(чланови 4, 42 и став 6 члана 44 Конвенције о правима детета)

Законодавство

7. Комитет поздравља учињен напредак на плану реформе законодавства - у домену људских права уопште као и у домену права детета. Комитет примећује да су Породични закон, Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом и Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица по свему судећи усклађени са Конвенцијом, међутим изражава забринутост због чињенице да Држава уговорница још увек није своје законодавство у потпуности ускладила са одредбама ове Конвенцијом. Даље, Комитет изражава забринутост због непостојања једног свеобухватног Закона о Детету.
8. **Комитет даје препоруку да Држава уговорница обезбеди усклађивање свих закона и у целости са Конвенцијом, као и да размотри усвајање свеобухватног Закона о Детету.**

Координација

9. Комитет поздравља напоре које је Савет за права детета уложио у циљу остварења чвршће координације између разних надлежних органа и механизма укључених у процес спровођења права детета. Ипак, Комитет примећује да Савет за права детета има искључиво саветодавну улогу и статус, и забринут је због непостојања конкретне координације међу министарствима.
10. **Комитет даје препоруку да Држава уговорница предузме све неопходне кораке у циљу обезбеђења конкретне и ефективне координације, посебно између министарстава, агенција и служби и ојача улогу Савета за права детета.**

Национални план акције за децу

11. Комитет изражава своје задовољство због чињенице да је 2004. усвојен Национални план акције за децу за период до 2015., као и да су, полазећи од овог Националног плана акције, усвојени и други акциони планови на локалном нивоу. Комитет такође уважава чињеницу да су израђене 25 стратегије и да је образован посебан буџет за финансирање спровођења Националног плана акције за децу. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да се овај Национални план акције за децу ипак не примењује кроз локалне акционе планове у свим општинама. Даље, Комитет изражава забринутост због чињенице да стратегије нису у потпуности усклађене са Националним планом акције за децу.
12. **Комитет даје препоруку да Држава уговорница настави са делотворним спровођењем свог Националног плана акције за децу, што би за циљ требало да има остварење свих принципа и одредби Конвенције и обезбеђење његове примене у свим општинама. Овај Национални план акције за децу такође би требало да, између осталог, обухвати и Декларацију и Акциони план „Свет по мери деце” који је на**

Специјалном заседању одржаном у мају 2002. усвојила Генерална скупштина Уједињених нација, као и средњорочну ревизију овог Акционог плана из 2007. Даље, Комитет даје препоруку да Држава уговорница обезбеди свеобухватно усклађивање стратегија са Националним планом акције за децу. Држава уговорница би такође требало да предузме све неопходне кораке у циљу обезбеђења адекватне и спецификоване расподеле буџетских средстава, обезбеђења неопходних стручних кадрова и обезбеђења механизма за праћење и оцењивање квалитета (напретка/пропушта) спровођења Националног плана акције за децу.

Независни надзор

13. Комитет поздравља оснивање канцеларија Омбудсмана на нивоу Републике Србије, АП Војводине и 13 општина. Комитет такође поздравља чињеницу да надлежности Омбудсмана покривају и испитивање повреда људских права укључујући и права детета. Комитет потврђује Нацрт Закона о Омбудсману. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да заменик Омбудсмана на нивоу Републике за права детета још увек није именован, буџет за ту канцеларију још увек није одобрен, као и због чињенице да у оквиру канцеларије није дефинисан посебан мандат за праћење спровођења Конвенције. Комитет такође изражава забринутост због чињенице да препоруке надлежног Омбудсмана не морају бити у целости обавезујуће, као и због чињенице да координација између структура Омбудсмана на државном, покрајинском и локалном нивоу не постоји.
14. Комитет даје препоруку да Држава уговорница обезбеди да се канцеларије Омбудсмана у потпуности придржавају Париских принципа и узму у обзир Општи коментар бр. 2 (2002.) (CRC/C/2002/2) о улози независних националних институција за људска права у заштити и унапређењу права детета. Комитет такође даје препоруку Држави уговорници да:
 - а) Усвоји Закон о Омбудсману за права детета;
 - б) Уколико то не учини, потребно је да именује заменика Омбудсмана за права детета на нивоу Републике, да се у оквиру мандата постојећих канцеларија Омбудсмана на сва три нивоа управе дефинишу задужења надгледања и унапређења права детета што подразумева обезбеђивање потребних људских и финансијских ресурса, као и да се учврсти координација између њих у циљу ефикасне заштите и унапређења права детета...

Пружање помоћи

15. Комитет поздравља увођење бесплатне 24-часовне „Дечије СОС телефонске линије” која је доступна деци од понедељка до суботе, међутим изражава забринутост због чињенице да деца углавном нису упозната њеним постојањем.
16. **Комитет даје препоруку да Држава уговорница обезбеди већу подршку дечијој телефонској линији и да се троцифрена линија отвори током свих седам дана у недељи, чиме ће се и проширити свест о постојању ове врсте помоћи међу децом.**

Расподела средстава

17. Комитет изражава забринутост због чињенице да како Извештај тако ни одговори достављени Комитету не пружају јасну слику о расподели финансијских средстава и издавајанима за децу у оквиру буџета. Комитет изражава жаљење због чињенице да су буџетска средства намењена школству међу најнижим у региону (Европи) са свега 3,6% БДП.
18. **У светлу чл. 2, 3 и 6 Конвенције као и препорука Комитета издатих након Дана јавне расправе на тему „Ресурси за права детета - одговорност државе”, Комитет подстиче Државу уговорницу да посебно обрати пажњу на пуну примену члана 4 Конвенције тиме што ће као приоритетну дефинисати такву расподелу буџетских средстава којом ће се обезбедити реализовање економских, социјалних и културних права детета „са највећом могућом количином расположивих средстава као и у оквиру међународне сарадње, уколико је то неопходно”. Комитет даље подстиче Државу уговорницу да уради свеобухватну ревизију буџета из перспективе права детета и са освртом на питање надгледања расподеле средстава намењених деци.**

Прикупљање података

19. Комитет констатује да је Држава уговорница у сарадњи са УНИЦЕФ-ом усвојила систем праћења спровођења Националног плана акције за децу – Девинфо. Комитет међутим примећује да још увек постоје многе области из Конвенције за које у бази нема поузданих података на основу којих би се вршило надгледање и оцењивање положаја деце, укључујући и угрожене групе деце.
20. **Комитет подстиче Државу уговорницу да настави са радом на чврстом систему за свеобухватно прикупљање и анализу необједињених података којим ће се омогућити компаративне анализе које ће покривале сву децу али са посебним освртом на оне групе деце којима је потребна специјална заштита.**

Упознавање јавности са Конвенцијом и обука

21. Комитет, констатујући постојање приручника из грађанског васпитања за обуку наставника, ипак изражава забринутост због

недостатка даљих информација о упознавању јавности са Конвенцијом и ширењу свести о њеним принципима и одредбама посредством државних агенција, као и путем медија и грађанског друштва. Комитет такође изражава забринутост због чињенице да је обука судских и медицинских радника, као и осталих релевантних стручних група, у области људских и дечијих права – недовољна.

22. **Комитет даје препоруку да Држава уговорница предузме потребне кораке, у сарадњи са невладиним организацијама и међународном заједницом, како би обезбедила систематско ширење информација које се односе на Конвенцију међу децом, родитељима, организацијама грађанског друштва и државним агенцијама и службама, и како би обезбедила циљну и редовну обуку о принципима и одредбама Конвенције за све релевантне стручне групе.**

Сарадња са грађанским друштвом

23. Комитет констатује да сарадња између државних институција и невладиних организација постоји, укључујући и сарадњу представника државних институција и невладиних организација која се одвија кроз Савет за права детета. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да не постоји систематско подстицање сарадње са организацијама грађанског друштва.
24. **Комитет подвлачи важност улоге коју грађанско друштво има у спровођењу уредби Конвенције и подстиче чвршћу сарадњу са невладиним организацијама. Комитет даје препоруку да Држава уговорница предузме потребне кораке у циљу промовисања атмосфере сарадње између Државе и организација грађанског друштва која раде са децом или за децу, у свим нивоима спровођења Конвенције.**

2. Општи принципи

(чланови 2, 3, 6 и 12, Конвенције о правима детета)

Недискриминација

25. Комитет похваљује Државу уговорницу због тога што је уврстила посебне одредбе усмерене на заштиту од дискриминације у своје законодавство, где пре свега треба споменути Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, Закон о заштити права и слобода националних мањина, као и иницијативе за укључивање националних мањина. Комитет констатује да се усвајање Нацрта Закона о забрани дискриминације очекује ускоро; Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да се одређене групе деце, као што су ромска деца, деца избеглица, деца која нису

регистрована по рођењу, деца припадници националних мањина и деца са инвалидитетом, суочавају са *de facto* дискриминацијом, посебно када је реч о њиховом приступу образовању или медицинској заштити. Комитет такође изражава забринутост због чињенице да не постоји свеобухватна детаљна стратегија за борбу против дискриминације и негативног приказивања ових група у медијима.

26. **У складу са чланом 2 Конвенције, Комитет даје препоруку да Држава уговорница уложи веће напоре како би сва деца за коју је ова држава надлежна, а посебно најугроженије групе деце, уживала сва права садржана у Конвенцији без дискриминације. Комитет даје препоруку да Држава уговорница примени све потребне мере како би се превазишла стигматизација ове деце. Комитет такође даје препоруку да Држава уговорница предузме хитне и делотворне мере у циљу афирмације деце која припадају угроженим групама и да им тиме омогући да и практично уживају права на образовање и остала права. Ово подразумева што брже усвајајање Закона о забрани дискриминације као и интензивније подизање свести о улози медија у овом питању.**

Најбољи интерес детета

27. Комитет, констатујући постојање извесног броја закона који се односе на принцип најбољег интереса детета, на пр. Породични закон (члан 6), ипак изражава забринутост због чињенице да се овај принцип не примењује довољно у пракси, посебно због неразумевања његовог специфичног значења. Комитет изражава забринутост због чињенице да се овај принцип не примењује у довољној мери и да се често погрешно схвата...
28. **Комитет даје препоруку да Држава уговорница примени све потребне мере како би се принцип најбољег интереса детета, у складу са чланом 3 Конвенције, адекватно интегрисао у све правне регулативе као и судске и административне одлуке, у све пројекте, програме и услуге који имају утицаја на питање деце. У том циљу, Држава уговорница би требало да предузме неопходне кораке за подизање свести о практичној примени овог принципа.**

Право детета на живот, опстанак и развој

29. Комитет, поздрављајући учињен напредак на пољу смањења смртности деце, и даље изражава забринутост због високе стопе смртности новорођенчади међу ромском популацијом. Комитет констатује изразу новог Закона о безбедности саобраћаја на путевима као и уложене напоре Државе уговорнице да повећа безбедност око школа, али изражава забринутост због непостојања додатних иницијатива за смањење великог броја саобраћајних незгода са смртним исходом.

30. Комитет даје препоруку да Држава уговорница посебно обрати пажњу на пуну примену члана 6 Конвенције тиме што ће као приоритетне дефинисати све мере за смањење стопе смртности новорођенчади, посебно међу ромском популацијом. Комитет такође даје препоруку да Држава уговорница повећа безбедност на путевима како би се смањио број жртава саобраћајних несрећа, тиме што ће усвојити и спровести нови Закон о безбедности саобраћаја на путевима и покренути додатне иницијативе за подизање свести о овом питању.

Уважавање мишљења детета

31. Комитет поздравља напоре које је Држава уговорница уложила како би унапредила уважавање мишљења детета, између осталог и усвајањем новог Породичног закона. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да се овај принцип не примењује у довољној мери у породицама, школама и другим институцијама, као и да се често пренебрегава у административним и судским поступцима и приликом припреме и спровођења закона, политика и програма.
32. Комитет даје препоруку да Држава уговорница уложи додатне напоре у циљу обезбеђења примене принципа уважавање мишљења детета. Са тим у вези, посебно треба нагласити право детета да буде саслушано у оквиру његове породице, школе, других институција и органа и у друштву уопште, а то се посебно односи на децу која припадају угроженим и мањинским групама. Ово право би такође морало да се уврсти у законе, политике и програме који се односе на децу.

3. Грађанска права и слободе

(чланови 7, 8, 13 и 37(а), Конвенције о правима детета)

Регистрација по рођењу

33. Комитет констатује да је Држава уговорница постигла задовољавајући ниво регистрације детета по рођењу у готово свим деловима земље, међутим изражава забринутост због пропуста и јаза који у том смислу постоји, посебно кад је реч о ромској популацији и интерно расељеним лицима. Комитет изражава забринутост због чињенице да је процедура регистровања рођења претерано компликована и да се дешава да деца не буду регистрована услед тога што њихови родитељи немају потребна идентификациона документа. Комитет изражава забринутост због тога што ова чињеница може довести децу ромске популације и интерно расељених лица у угрожен положај грађана без документа, што им даље може онемогућити приступ основним услугама.

34. У светлу члана 7 Конвенције, Комитет инсистира да Држава уговорница као ствар приоритета настави и интензивира напоре на успостављању таквог система који би обезбедио регистравање све деце која су рођена на њеној територији - без обзира на националност и статус родитеља деце. Комитет даље даје препоруку да Држава уговорница предузме посебне кораке у циљу отклањања постојећег јаза и препрека за опште регистравање грађана и да обезбеди регистравање ромске деце и деце интерно расељених лица, како би осигурала овим групама уживање пуног спектра права признатих Конвенцијом.

Мучење и нехумане или понижавајуће казне или поступци

35. Комитет поздравља напоре уложене у циљу отклањања уочених недостатака када је реч о старању о штићеницима у Специјалном заводу за децу и омладину у Стамници „Др. Никола Шуменковић”. Комитет и даље изражава забринутост због третмана деце са инвалидитетом у одређеним установама за социјално старање, где се како је наведено деца излажу дуготрајним и озбиљним облицима спутавања и изоловања, што се може подвести под злостављање или, шта више, мучење.
36. Комитет даје препоруку да Држава уговорница предузме све неопходне мере у циљу коначног укидања таквих пракси које се у неким установама примењују према деци са инвалидитетом а које се могу дефинисати као злостављање или мучење, као и да интензивира напоре којима ће се решити узроци и спречити озбиљно или продужено спутавање и изолација деце. Комитет такође даје препоруку да се усвоје законске мере како би деца жртве оваквих пракси била обештећена и рехабилитована, и како би се обезбедила систематска обука здравствених и социјалних радника о људским правима која имају деца са инвалидитетом.

Осврт на Студију УН о насиљу над децом

37. У вези са Студијом Генералног секретара Уједињених нација о насиљу над децом (A/61/299), Комитет даје препоруку Држави уговорници да:

а) Предузме све неопходне мере за спровођење препорука садржаних у извештају независног експерта у Студији УН о насиљу над децом, узимајући при том у обзир и резултате и препоруке усвојене на Регионалној консултацији за Европу и Централну Азију која је одржана од 05.07.2005. - 07.07.2005 у Љубљани, у Словенији. У том смислу, Комитет даје изричите препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

- (1) Забрани све облике насиља над децом;
- (2) Стимулише ненасилне вредности и подизање свести;

- (3) Обезбеди услуге опоравка и реинтеграције у друштво;
- (4) Развије и спроводи систематско прикупљање података и истраживања на нивоу државе;

б) Користи наведене препоруке као средство у свом деловању у партнерству са грађанским друштвом а уз укључивање деце, како би се свој деци пружила заштита од свих облика физичког, сексуалног и психолошког насиља и како би се ухватио замах за конкретне и, када је потребно, временски дефинисане акције предузете у циљу спречавања насиља над децом и злоупотребе деце, односно у циљу пружања адекватног одговора на појаву таквог насиља или злоупотребе;

в) Користи, у овом контексту, техничку помоћ организација као што су УНИЦЕФ, Канцеларија Високог комесаријата Уједињених нација за људска права (OHCHR), Светска здравствена организација (WHO), као и других надлежних агенција, међу којима су и Међународна организација рада МОП, Организација Уједињених нација за образовање, науку и културу (UNESCO), Високи комесаријат УН за избеглице (UNHCR) и партнерских невладиних организација.

Породично окружење

38. Комитет констатује напредак који је Држава уговорница постигла у законодавству, између осталог и кроз усвајање новог Устава, Породичног закона и мере заједничког старатељства над децом, али и кроз увођење других мера, као што је оснивање Фонда за социјалне иновације, које је Држава уговорница предузела како би побољшала положај детета под алтернативним породичним старањем и како би смањила број деце у установама за смештај деце. Комитет такође констатује да је учињен помак када је реч о услугама, и то у правцу њихове децентрализације и јаче оријентисаности на саму заједницу, што би за циљ требало да има побољшање стандарда живота који води ка реинтеграцији. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да не постоји систем систематске подршке и пружања мултисекторских услуга родитељима. Комитет даље изражава забринутост због чињенице да су мере које се предузимају у циљу пружања подршке породици и у циљу спречавања уназађења породичних односа и последица таквог уназађења по децу – уопштено узевши слабе, а разлог за то се може наћи у недовољном броју добро обучених социјалних радника.

39. Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

а) Примени делотворне мере за постизање јаче подршке и боље социјалне помоћи породицама креирањем једне свеобухватне и детаљне породичне политике која ће бити оријентисана на дете и која ће омогућити породици да се стара о детету у кући, у свим случајевима где је то могуће, и

којом ће се стимулисати добри односи на релацији дете-родитељ;

б) Унапреди и интензивира професионалну обуку социјалних радника;

в) Прошири обим и побољша квалитет социјалне и психолошке подршке деци и породицама којима је помоћ потребна.

Деца лишена породичног окружења

40. Комитет поздравља чињеницу да одлуку о одузимању детета и смештању у институцију доноси искључиво суд. Комитет даље поздравља посвећеност Државе уговорнице, са једне стране, деинституционализацији деце, а са друге стране, побољшању стандарда у постојећим институцијама. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да се, упркос постојању података о условима и положају деце и постојању националних стандарда и процедура за доношење и преиспитивање одлуке о упућивању и смештању деце у институцију, ти стандарди не примењују. Комитет даље изражава забринутост због великог броја деце а посебно деце са инвалидитетом која су остављена у институцијама за незбринуту децу, често веома удаљеним од њиховог првобитног места становања, као и због ниског квалитета неге и старања о деци. Комитет такође изражава забринутост због малог броја хранитељских породица.

41. Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

а) Појача напоре које улаже у циљу деинституционализације деце, и при том обезбеди постојање додатних структура које ће пратити и пружати подршку и услуге у процесу реинтеграције деце која напуштају институционално старање;

б) Примењује националне процедуре за процену код доношења одлука о упућивању и смештању деце у институције и код преиспитивања тих одлука, како би се осигурало да деца која су смештена у институције које се затварају буду у потпуности обаваштена о ситуацији, учествују у доношењу одлуке о будућем смештају, као и да та деца задрже сва права на социјалну заштиту;

в) Подстиче грађане да прихвате улогу родитеља-хранитеља, између осталог и тиме што ће им обезбедити запослење.

Усвајање деце

42. Комитет изражава жаљење због чињенице да су достављене информације о процедуралним аспектима усвојења – штуре. Комитет се залаже за разматрање односно поспешивање

трајности породичног старања приликом усвајања детета. Комитет констатује да Држава уговорница није ратификовала Хашку Конвенцију о заштити деце и сарадњи код међудржавног усвојења, из 1993.

43. Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

а) Дефинише улове под којима се дете може усвојити и обезбеди да биолошки родитељи и дете буду у потпуности информисани о свим релевантним питањима пре него што дају своју сагласност на одлуку;

б) Идентификује децу која се потенцијално могу усвојити и, пошто истражи могућности за одржавање везе са биолошким породицама, поспешити процес усвајања;

в) Обезбеди да се приликом усвајања води рачуна о најбољем интересу детета и о дететовом мишљењу;

г) Дозволи усвајање само уколико се установи да су потенцијални усвојитељи подобни и припремљени за усвајање детета;

д) Обезбеди и стимулише употребу услуга саветовалишта приликом усвајања детета као и услуга које се односе на период након усвојења;

ђ) Ради на подизању свести о усвајању деце генерално, али и стимулише усвајање оних група деце која се теже усвајају, као што су браћа и сестре, деца са инвалидитетом или деца припадници националних мањина;

е) Размотри питање ратификације Хашке Конвенције о заштити деце и сарадњи код међудржавног усвојења, из 1993.

Злоупотреба и занемаривање деце

44. Комитет констатује да Држава уговорница предузима мере у циљу ојачавања домаћег законодавства, изградње судских капацитета и подизања свести у широј јавности када је реч о злоупотребљавању и занемаривању деце. Комитет поздравља уврштавање заштитних мера против насиља у породици у Кривични законик и Породични закон као и у недавно припремљен нацрт Националне стратегије за борбу против насиља и Национални план акције. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да се наведене уредбе не спроводе и да општа атмосфера насиља, укључујући и породично насиље, и даље преовладава у српском друштву. Комитет такође изражава забринутост због непостојања механизма обавештавања због чега случајеви насиља у породици остају непријављени, као и случајеви других облика злоупотребљавања деце укључујући и сексуално злоупотребљавање деце. Комитет даље изражава забринутост због чињенице да су постојећи програми обучавања

стручних лица за спречавање и борбу против оваквих злоупотреба деце – недовољни.

45. У светлу члана 19 и других одредби Конвенције које се односе на питање злоупотребе и занемаривања деце, Комитет даје изричите препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

а) Обезбеди ефикасну примену својих заштитних мера и закона усмерених на спречавање насиља и борбу против насиља;

б) Појача напоре које улаже у циљу спречавања и борбе против свих облика породичног насиља и злоупотреба деце, између осталог и установљавањем свеобухватног система обавештавања и усвајањем мера и политика које ће допринети мењању ставова у оквиру породице и друштва;

в) Обезбеди ефикасан систем процене, упућивања и смештања деце у институцију, обезбеди ефикасну али и по дете најбезболнију истрагу у судском поступку у случајевима породичног насиља и злоупотребе детета укључујући и сексуалне злоупотребе детета у породици, и обезбеди спровођење кривичних санкција против починилаца ових кривичних дела водећи при том рачуна о заштити права детета на приватност;

г) Обезбеди пружање услуга подршке, у циљу психолошког опоравка и реинтеграције детета у друштво водећи при том рачуна да не дође до појаве стигматизације жртве;

д) Предузме кораке у циљу унапређења разумевања и ненасилне комуникације.

Телесно кажњавање

46. Комитет посебно изражава забринутост због чињенице да телесно кажњавање у оквиру породице још увек није стављено ван закона, тако да се и даље користи као широко распрострањен дисциплински метод.
47. Комитет даје препоруке Држави уговорници да хитно и изричито забрани телесно кажњавање у оквиру породице и законски ту забрану и спроведе. Држава уговорница се даље подстиче да покрене кампање за подизање свести и организује едукационе пројекте на тему ненасилних дисциплинских метода, као и да спроведе истраживања о распрострањености телесног кажњавања деце у породици и на другим местима, и да примени закон.

5. Основна здравствена и социјална заштита

(чланови 6, 18 (став 3), 23, 24, 26, 27 (став 1 - 3), Конвенције о правима детета)

Деца са инвалидитетом

48. Комитет поздравља чињеницу да Држава уговорница улаже напоре како би пружила помоћ деци са инвалидитетом и њиховим породицама, да покреће едукационе пилот програме и пројекте и да предузима кораке у циљу деинституционализације деце и окретању ка нези детета у оквиру породице. Комитет поздравља кораке које је Држава уговорница предузела како би се, након одлуке министарства од 09.05.2008. без одлагања забранило смештање деце у дом за лица ометена у развоју Кулине. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да је велики број деце са инвалидитетом, посебно са менталним хендикепом и даље институционализован, и то често заједно са одраслим лицима. Комитет такође изражава забринутост због чињенице да велики број деце са инвалидитетом није укључен у редовни систем школства као и због генералног недостатка средстава и обученог особља за рад са таквом децом. Комитет даље изражава забринутост због распрострањености таквих ставова у друштву који доводе до стигматизације деце са инвалидитетом.
49. Када је реч о напорима Државе уговорнице да обезбеди једнаке услове за пуно учешће деце са инвалидитетом у свим сферама живота, Комитет скреће пажњу на важност Стандардних правила о изједначавању могућности за особе с инвалидитетом које је усвојила Генерална скупштина Уједињених нација (Резолуција 48/96) и Општег коментара Комитета бр. 9 (2006.) о правима деце са инвалидитетом (CRC/C/GC/9), и даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:
- а) Прикупи релевантне статистичке податке о деци са инвалидитетом и употреби такве необједињене податке за развој свеобухватне и специфичне националне политике о инвалидитету која би промовисала једнаке могућности у друштву за особе са инвалидитетом;
- б) Обезбеди да политика образовања и наставни програми у свим сегментима одражавају принцип пуног учешћа и равноправности када је реч о деци са инвалидитетом, као и да таква деца буду у оној мери у којој је то могуће укључена у редован систем државног образовања, што подразумева у неким случајевима и израду посебних наставних програма у складу са њиховим специјалним потребама;
- в) Надгледа и оцењује квалитет услуга које се пружају деци са инвалидитетом и обавештава ширу јавност о постојању тј. понуди свих услуга које стоје деци са инвалидитетом на располагању;
- г) Обезбеди деци са инвалидитетом приступ одговарајућој социјалној и здравственој заштити, укључујући и хитне интервенције, услуге психолошких и других саветовалишта;

д) Обезбеди адекватну обуку за све стручне кадрове који раде са и за децу са инвалидитетом, између осталог и за наставнике, социјалне раднике, здравствене раднике и помоћно здравствено и друго особље;

ђ) Ратификује Конвенцију о правима особа са инвалидитетом и Факултативни протокол уз ту Конвенцију, које су потписане 17.12.2007.;

е) Затражи техничку сарадњу и са УНИЦЕФ-ом и Светском здравственом организацијом (WHO).

Здравље и здравствена заштита

50. Комитет поздравља законске и друге мере које Држава уговорница предузима у циљу обезбеђења једнаког приступа здравственој заштити за све грађане. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да је квалитет здравствених услуга које се пружају грађанима генерално лош, посебно у руралним областима, и због чињенице да се припадници угрожених група суочавају са разним тешкоћама када је реч о приступу услугама здравствене заштите. Комитет даље изражава забринутост због великог броја грађана који нису покривени обавезним здравственим осигурањем и због необучености и неопремљености расположивог медицинског особља за адекватан рад са децом са посебним потребама. Комитет даље изражава забринутост због чињенице да је стопа смртности новорођенчади, иако постоје побољшања, и даље остала висока, посебно међу националним мањинама као што је ромска национална мањина, и због недовољног броја „Болница - пријатеља беба” са специјалним погодностима и пакетима за бебе.

51. Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

а) Учини све што је потребно како би обезбедила свој деци приступ бесплатној односно непрофитној здравственој заштити, са посебним нагласком на децу која припадају угроженим групама;

б) Расподели одговарајућа финансијска средства за сектор здравства, изради и спроведе свеобухватне и детаљне политике за унапређење здравственог положаја деце;

в) Настави са мерама за смањење стопе смртности новорођенчади и деце до 5 година старости, између осталог и тиме што ће загарантовати равноправан приступ квалитетним пренаталним и постнаталним медицинским услугама и установама;

г) Ојача напоре за побољшање нутриционистичког положаја деце, са посебним нагласком на децу која припадају

угроженим групама, кроз едукацију и промовисање здравог начина исхране;

д) Олакша и омогући шири приступ примарној здравственој заштити мајкама и деци у свим деловима земље;

ђ) Настави са ојачавањем оних превентивних мера које су кључне за здрав развој детета, посебно омогућавањем ширег приступа болницама које су добиле ознаку „Болница - пријатељ беба” где се новорођенчад не раздваја од мајки након рођења.

Дојење

52. Комитет констатује да, упркос чињеници да је стопа раног дојења новорођенчади релативно висока, стопа искључивог дојења беба у првих 6 месеци живота остаје и даље ниска. Комитет констатује, са једне стране забрињавајуће високу присутност реклама у медијима које пропагирају замену за мајчино млеко, а са друге стране недовољан број „Болница - пријатеља беба”.
53. Комитет даје препоруке Држави уговорници да промовише искључиво дојење беба у првих 6 месеци и да појача надзорне капацитете за спровођење Међународног кодекса маркетинга замене за мајчино млеко. Комитет такође даје препоруку да Држава уговорница посвети посебну пажњу приоритетном питању оснивања „Болница - пријатеља беба”.

Здравље адолесцената

54. Комитет поздравља недавно донете стратегије и законе као и појачане напоре на подизању свести које је Држава уговорница уложила у циљу обезбеђења заштите адолесцената, између осталог и кроз усвајање новог Закона о здравственој заштити и Закона о здравственом осигурању. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да не постоји свеобухватна државна стратегија или систематски одговори на питања из области здравља адолесцената, као и због екстремно високе стопе трудноћа међу тинејџерима. Комитет такође изражава забринутост због чињенице да се право детета на приватност у школама и систему здравства не поштује у потпуности, посебно када је реч о лекарским прегледима и третманима, као и због чињенице да не постоји свеобухватна политика у области менталног здравља.
55. Комитет даје препоруке Држави уговорници да, имајући у виду Општи коментар бр. 4 Комитета за права детета, који се односи на здравље и развој адолесцената, предузме следеће кораке:
 - а) Појача напоре оријентисане на питања здравља адолесцената и обезбеди ефикасно спровођење програма за

здравље адолесцената, између осталог и кроз обезбеђење адекватних финансијских средстава;

б) Обезбеди за адолесценте услуге саветовалишта која ће бити осетљива за питања деце и осигуравати поверљивост;

в) Предузме делотворне мере за установљавање услова за поштовање права деце на приватност;

г) Креира свеобухватну политику у области менталног здравља деце и адолесцената са обавезујућим компонентама, у складу са препорукама Светске здравствене организације, између осталог и у вези са активностима за унапређење менталног здравља, превенцијом менталних поремећаја у примарној здравственој заштити, услугама за амбулантне и болничке пацијенте који пате од емотивних и менталних поремећаја, а у циљу смањења стопа самоубиства и институционализације.

Злоупотреба наркотика, дувана, алкохола и других супстанци

56. Комитет констатује да је Држава уговорница предузела мере за законско санкционисање трговине нелегалним супстанцама. Комитет међутим и даље изражава забринутост због честих случајева конзумирања дрога, цигарета, алкохола и других токсичних супстанци међу децом.
57. **Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме све неопходне мере у борби против дечијег коришћења нелегалних супстанци, алкохола и дувана, између осталог и тиме што ће редовно, прецизно и објективно обавештавати децу о опасностима употребе токсичних супстанци и дувана и обезбедити помоћ и подршку деци у превладавању таквих навика или зависности.**

Животни стандард

58. Комитет констатује да велики број породица живи у тешким економским условима, док око 10% живи испод званичне границе сиромаштва и без приступа основним услугама. Комитет и даље изражава забринутост због чињенице да велики број домаћинства и јавних институција, и у урбаним и у руралним срединама, нема довод квалитетне воде и адекватан санитарни систем. Комитет такође изражава забринутост због великих разлика у животном стандарду код различитих група деце и породица. То је посебно наглашено код ромске популације, где је сиромаштво четири до пет пута израженије него код осталог становништва и где је приступ социјалним услугама много ужи, између осталог и због пракси које се могу класификовати као дискриминација. Комитет изражава забринутост због чињенице да лоши животни услови могу озбиљно ограничити уживање дечијих права, како у оквиру породице и школе, тако и у културним активностима са вршњацима.

59. У складу са чланом 27 Конвенције, Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

а) Појача напоре оријентисане на борбу против ниског животног стандарда деце и породица које живе у сиромаштву, између осталог и обезбеђивањем средстава за мере за смањивање сиромаштва, посебно на локалном нивоу и на нивоу заједнице;

б) Обезбеди да се приликом планирања и спровођења програма за смањивање сиромаштва саслушају и узму у обзир мишљења деце која живе у сиромаштву, посебно на нивоу заједнице;

в) Предузме мере у циљу установљавања програма сигурне мреже који ће пре свега бити оријентисани на најугроженије групе са циљем да им се обезбеди уживање слободног приступа социјалним и здравственим услугама као и образовању, и адекватно стамбено решење што подразумева довод чисте воде за пиће и санитарни систем;

г) Предузме кораке за редовно праћење положаја сиромашне деце као и за хитно деловање у свим случајевима лишавања и обесправљивања.

6. Образовње, доколица и културне активности

(чланови 28, 29 и 31, Конвенције о правима детета)

Образивање, професионална обука и саветовање о избору будућег занимања

60. Комитет поздравља охрабрујуће помаке на пољу смањења стопе неписмености и унапређења нивоа образовања, као и све већи број предшколских установа, спровођење обавезне припреме за школу и усвајање Акционог плана за унапређење образовања Рома. Комитет такође констатује да је Држава уговорница, у оквиру реформе образовања, предузела значајне кораке када је реч о реорганизацији и модернизацији школског система, што укључује и ревизије наставних програма, обуку наставника и евалуацију постигнутих резултата. Комитет, међутим, и даље изражава забринутост због:

а) Чињенице да су издвајања за школство из буџета мала, а напредовање у спровођењу реформе споро;

б) Чињенице да у бесплатном школовању постоје тзв. скривени трошкови, на пример за уџбенике, школски прибор, превоз, а такође и за приватне часове које ученици узимају због тога што је квалитет образовног система незадовољавајући.

в) Чињенице да су многе школе у лошем стању и морају да се реновирају, да су лоше опремљене и да наставници нису обучени за интерактиван метод учења;

г) Чињенице да се не уписују сва деца у школу, да многа деца напуштају школу, да деца која припадају угроженим групама постижу слабије резултате укључујући ту и децу из руралних области, сиромашну децу, децу припаднике ромске националне мањине и децу припаднике других националних мањина, децу избеглице и децу интерно расељених лица;

д) Чињенице да је напредовање у обучавању наставника који ће држати наставу на језицима мањина до потребног броја - споро;

ђ) Чињенице да је уврштавање едукације о људским и дечијим правима у школе на свим нивоима – маргинално;

е) Чињенице да школовање и обука за техничка стручна занимања, између осталог и за децу која су напустила школу – нису у довољној мери узели маха;

ж) Чињенице да је насиље међу децом, како се наводи, посебно међу ученицима средњих школа, веома присутно;

з) Чињенице да је квалитет образовања незадовољавајући а положај деце која припадају најугроженијим групама – забрињавајући.

61. Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

а) Обезбеди пуну реализацију права детета на образовање, како би сва деца која припадају угроженим групама, укључујући ту и децу из руралних области, сиромашну децу, децу припаднике ромске националне мањине и децу припаднике других националних мањина, децу избеглице и децу интерно расељених лица, могла у потпуности да уживају своје право на образовање.

б) Повећа ефикасност образовног система, што подразумева и већа издвајања из буџета за школство;

в) Унапреди професионалност и стручну обученост наставника, посвети посебну пажњу ученицима који спорије усвајају градиво и смањи стопу напуштања школовања међу децом која припадају угроженим групама;

г) Појача напоре на обезбеђивању квалитетнијег обучавања наставника, како пре тако и у току рада, у циљу интензивирања употребе интерактивних метода подучавања;

д) Повећа понуду програма школовања и обучавања младих људи за техничка стручна занимања како би им се олакшало учешће на тржишту рада;

ђ) У светлу члана 29 Конвенције, Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

(1) Настави и појача напоре за побољшање квалитета образовања, континуираном реформом наставних програма;

(2) Уврсти обучавање о људским и дечијим правима у редовне наставне програме;

(3) Организује одговарајуће програме и активности за креирање атмосфере толеранције, мира и разумевања културних различитости, намењене свој деци у циљу спречавања нетолеранције, силеџијства и дискриминације у школама и друштву у целини;

(4) Делује у складу са Општим коментаром бр.1 Комитета за права детета, који се односи на циљеве образовања, са посебним освртом на децу која припадају најугроженијим групама, укључујући ту и децу припаднике ромске националне мањине и децу припаднике других националних мањина, сиромашну децу, децу избеглице и децу повратнике, децу са инвалидитетом и тд.

Одмор, доколица, рекреација и учешће у културним и уметничким активностима

62. Комитет поздравља пажњу коју Држава уговорница поклања спортским и рекреативним садржајима у школама као и подршку коју пружа организацији спортских активности и учешћу деце у таквим активностима. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да је приступ спортским објектима још увек условљен висином породичних прихода.
63. У светлу члана 31 Конвенције, Комитет подстиче Државу уговорницу да настави и појача унапређивање дечијег спорта, рекреације, игре и културних активности, између осталог и тиме што ће наставити да издваја потребна финансијска средства и да обезбеђује техничку сарадњу кроз специјализоване пројекте.

7. Посебне заштитне мере

(чланови 22, 30, 38, 39, 40, 37(б)-(д), 32 – 36, Конвенције о правима детета)

Деца избеглица

64. Комитет поздравља усвајање Закона о азилу (2007.) и напредак који је тиме постигнут у установљавању јасног правног оквира за регулисање третмана избеглих лица. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да велики проценат деце-повратника

и даље није регистрован, због чега та деца немају приступ основним услугама.

65. **Комитет даје препоруке Држави уговорници да примени све неопходне мере како би сва деца, укључујући и децу-повратнике, била званично и комплетно регистрована и тиме добила право коришћења услуга система социјалне заштите.**

Економска експлоатација и дечији рад

66. Комитет поздравља чињеницу да је Држава уговорница ратификовала Конвенцију МОП бр.182 у вези са Забраном и непосредном акцијом за елиминацију најгорих облика дечјег рада, у циљу унапређења посебне заштите деце. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да дечији рад још увек постоји на територији Државе уговорнице, посебно у руралним крајевима а пре свега у неформалном сектору. Комитет даље изражава жаљење због недостатка података који би се односили на наведени проблем.

67. **Комитет даје препоруке Држави уговорници да, сходно члану 32 МОП Конвенције бр.182 у вези са Забраном и непосредном акцијом за елиминацију најгорих облика дечјег рада, предузме следеће кораке:**

а) Спроведе темељно и свеобухватно истраживање о броју, саставу и карактеристикама деце која раде, на основу којег ће затим израдити и спроводити детаљне стратегије и политике које ће за циљ имати идентификовање узрока дечијег рада и спречавање даље појаве таквих узрока, а у случајевима легалног дечијег рада - усаглашавање услова рада са међународним стандардима и искорењивање оних сегмента рада који се дефинишу као експлоатација;

б) Сарађује у смислу горе наведеног, уколико је потребно, са Програмом међународног искорењивања дечијег рада који је покренула Међународна организација рада (ILO-IPEC) и са УНИЦЕФ-ом.

Деца са улице

68. Комитет уважава мере које Држава уговорница примењује када је реч о правима и потребама деце са улице, као што је спровођење програма „Деца улице” захваљујући којем је 27 ромске деце добило бригу и заштиту. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да су деца на улици посебно угрожена односно потенцијално изложена трговини децом као и економској и сексуалној експлоатацији.

69. **Комитет подстиче Државу уговорницу да настави са радом на реализацији права и задовољењу потреба деце са улице, у сарадњи са релевантним невладиним организацијама, као и да посвети посебну пажњу коренима и узроцима ове појаве и**

изради стратегије за подизање свести о правима деце са улице. Даље, Комитет даје препоруку да Држава уговорница ажурно приступи пружању заштите и помоћи деци која тренутно живе на улици, узимајући при том у обзир и мишљења те деце. Комитет такође сматра да је неопходно да Држава уговорница развије и спроводи превентивне програме против напуштања породице и школе.

Сексуална експлоатација и трговина децом

70. Комитет поздравља чињеницу да је Држава уговорница ратификовала Факултативни протокол уз Конвенцију о правима детета, о продаји деце, дечјој проституцији и дечјој порнографији, као и да је установила Републички национални тим за превенцију и сузбијање трговине људима. Комитет међутим изражава забринутост због недостатка података и непостојања свеобухватне националне стратегије за спречавање трговине децом и сексуалне експлоатације деце. Комитет даље изражава забринутост због непостојања програма и услуга рехабилитације и реинтеграције намењених искључиво деци жртвама сексуалне експлоатације, и извештаја из органа за спровођење закона о сексуалним злоупотребама деце.

71. **Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:**

а) Ојача напоре у циљу смањења и превенције појава сексуалне експлоатације, продаје деце и трафикинга, између осталог и тиме што ће израдити темељну студију и базу података о учесталости и димензијама овог проблема и спроведе свеобухватне стратегије и политике;

б) Интензивира сарадњу са надлежним ауторитетима у државама из којих су деца илегално доведена, у циљу борбе против ове појаве;

в) Настави са процесом сензибилизације стручњака, родитеља, деце и шире јавности у односу на проблеме сексуалне експлоатације деце и трафикинга, путем едукације и медијске камапње;

г) Изради свеобухватну националну стратегију за спречавање трафикинга и сексуалне експлоатације деце;

д) Повећа ниво заштите коју пружа деци жртвама трафикинга и сексуалне експлоатације, и да их третира као жртве а не као починиоце кривичних дела. Комитет препоручује да се ово уради кроз превенцију, заштиту сведока, реинтеграцију у друштво, и омогућавање приступа здравственој заштити и психолошкој помоћи и подршци, координисаним напорима и уз учешће невладиних организација. У том смислу, требало би узети у обзир текст Декларације и Агенде за акцију, које су усвојене на Првом (1996.) и Другом (2001.) светском конгресу против комерцијалне експлоатације деце;

ђ) Установи такве механизме за примање и решавање индивидуалних притужби деце, осим већ постојеће бесплатне СОС линије за помоћ деци, који ће бити лако доступни, делотворни, сензибилисани за питања деце (укључујући и децу из старосне групе 14-18) и који ће гарантовати поверљивост података;

е) Обезбеди кривично гоњење починилаца ових кривичних дела;

ж) Обезбеди обуку за службенике органа за спровођење надзора, испитивања по притужбама и жалбама и судском гоњењу починилаца – на најбезболнији начин по дете-жртву;

з) Сарађује у смислу горе наведеног, уколико је потребно, и са УНИЦЕФ-ом.

Млолетничко правосуђе

72. Комитет поздравља усвајање Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица, чијим се одредбама регулишу посебна питања из овог домена, између осталог и: обавезна услуга браниоца за малолетнике, изузеће и ограничена дужина трајања поступака, као и могућност примене алтернативних решења, као што је едукативна и психолошка подршка и вођење малолетних преступника, уместо да сада обавезне затворске казне у казнено-поправним заводима за малолетнике. Комитет такође поздравља покретање различитих пројеката који за циљ имају реинтеграцију малолетних преступника у друштво. Комитет међутим изражава забринутост због чињенице да се постојеће уредбе не примењују услед разних реалних ограничења, као и због чињенице да не постоји ефикасан систем малолетничког правосуђа, односно, тужилаца, судија и социјаних радника који су уско специјализовани за рад са децом која дођу у сукоб са законом.

73. Комитет даје препоруке Држави уговорници да предузме следеће кораке:

а) Настави и интензивира рад на обезбеђењу пуне примене стандарда малолетничког права, посебно чланова 37, 40 и 39 Конвенције али и других међународних стандарда из овог домена, као што су Стандардна минимална правила Уједињених нација за малолетничко правосуђе (Пекиншка правила), Смернице Уједињених нација за превенцију малолетничке делинквенције (Ријадске смернице) и Правила Уједињених нација о заштити малолетника лишених слободе (Хаванска правила), узимајући при том у обзир и Општи коментар бр. 10 Комитета, који се односи на права детета у малолетничком правосуђу (CRC/C/GC/10);

б) Посвети посебну пажњу следећим приоритетним питањима:

(1) Неопходности примене мера у циљу спречавања и ограничавања прибегавања притвору у очекивању суђења и скраћивања трајања притвора за малолетнике, између осталог и кроз установљавање и спровођење алтернативних решења уместо притвора, као што су налози за обављање друштвено корисног рада, интервенције ресторативне правде, и слично;

(2) Неопходности обуке полицијских службеника, тужилаца, судија, социјалних радника који надзиру условно пуштене малолетне преступнике и осталих службена лица укључених у рад са децом у сукобу са законом - како би се између осталог осигурало и то да децу у сукобу са законом испитују специјално обучени полицијски службеници који ће одмах по хапшењу о томе обавестити родитеље малолетника и који ће инсистирати на присуству браниоца;

(3) Неопходности поспешивања социјалне реинтеграције малолетних поццинилаца кривичних дела у друштво, у складу са чланом 40, став 1, Конвенције о правима детета.

в) Ојача превентивне мере као што су подршка улози породице и подршка улози заједнице како би помогла да се отклоне они социјални услови који подстичу настанак деликвенције и криминала;

г) Осигура спровођење постојећих закона;

д) Обрати се између осталог и Међуагенцијском панелу УН за малолетничко правосуђе и УНИЦЕФ-у за даљу техничку помоћ у области малолетничког правосуђа.

Ромска деца

74. Комитет, имајући у виду напоре које Држава уговорница улаже (као што је усвајање Закона о заштити права и слобода националних мањина), и даље осећа дубоку забринутост због негативних ставова и предрасуда присутних у широј јавности као и због генерално лошег положаја деце припадника националних мањина, посебно деце која припадају ромској националној мањини. Комитет изражава забринутост због утицаја које то има на поспешивање дискриминације, неједнакости и сиромаштва, ускраћивање једнаког приступа здравству, образовању, запошљавању и адекватном решавању стамбеног питања, а негативно доприноси и високој стопи деце која се не уписују у школе, пракси склапања бракова међу малолетницима и ниском животном стандарду. Комитет такође изражава забринутост због чињенице да је степен учешћа ромске деце у развојним програмима за малу децу, коришћења услуга обданишта и продуженог боравка, као и похађања школе – низак.

75. Комитет даје препоруке Држави уговорници да хитно и изричито:

а) Покрене кампање, укључујући и медијске кампање, на свим нивоима и у свим деловима земље у циљу борбе против негативних ставова шире јавности, као и полиције и других службених и стручних лица, према Ромима;

б) Ојача напоре за укидање дискриминације и настави са развијањем и спровођењем – у тесној сарадњи са самом ромском заједницом – политика и програма за обезбеђење једнаког приступа културно одговарајућим садржајима, укључујући и предшколско и школско образовање;

в) Примени све потребне мере за систематско регистровање ромске деце како би им био омогућен приступ здравственој заштити и статус држављана земље у којој живе;

г) Угради у наставне програме лекције које се односе на историју и културу Рома како би се поспешило разумевање, толеранција и поштовање права Рома у српском друштву и како би се побољшало знање српског језика код ромске деце;

д) Подигне свест ромских заједница о вредности женске деце, о праву женске деце на приступ образовању без дискриминације и о праву женске деце на заштиту од раног брака и његових штетних последица.

8. Ратификација инструмената за заштиту људских права

76. Комитет подстиче Државу уговорницу да ратификује Међународну конвенцију о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица и Конвенцију о правима особа са инвалидитетом и Факултативни протокол уз ту Конвенцију.

9. Наставак активности и упознавање јавности са препорукама Комитета

Наставак активности

77. Комитет даје препоруку Држави уговорници да предузме све потребне кораке како би обезбедила пуно спровођење датих препорука између осталог и тиме што ће их проследити и члановима Владе и Народне скупштине на дужно разматрање и предузимање даљих мера.

Упознавање јавности са препорукама Комитета

78. Комитет даље даје препоруку да се иницијални извештај и одговори које је Држава уговорница доставила Комитету учине доступним широкој јавности, организацијама грађанског друштва, групама младих, стручним групама као и

деци, на језицима у службеној употреби на територији Државе уговорнице, у циљу упознавања са Конвенцијом о правима детета и покретања дебате о Конвенцији, о спровођењу Конвенције и праћењу тог спровођења.

10. Наредни извештај

79. Комитет позива Државу уговорницу да достави свој усаглашени други и трећи извештај до 12.03.2013. Комитет очекује да ће након тога Држава уговорница достављати своје извештаје на сваких 5 година, како је предвиђено Конвенцијом.
80. Комитет даље позива Државу уговорницу да достави ажуриран основни документ у складу са захтевима за заједнички основни документ изнетим у „Усклађеним смерницама у вези са извештавањем о међународним споразумима у области људских права, укључујући и смернице за заједнички документ и документе за посебне споразуме” које су потврђене на Петом међу-комитетском састанку тела за споразуме у области људских права одржаном у јуну 2006. (HRI/MC/2006/3).